HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

דבר שמלאכתו לאיסור. אם צריך בשבת לגופו (ב) של מלאכה אחרת של היתר מותר: **מדוכין בה שם:** **אם יש בה שום מטלטלין אוסר.** אוגב השום: **ואם לאו אין מטלטלין.** כגון ליבש עליה כיון דעיקר מלאכתו לשחיקה הויא מלאכת איסור משום טוחן: **פשמיו.** תשמיש המיוחד לו: **ושוין.** ב"ש וב"ה שנחלקו בנוטלין את העלי לקצב עליו בשר ביו"ט: **שאם קצב עליו בשר.** שעשה לצורך שמחת יו"ט: **שאסור לטולנו.** דהאי דקשרו ב"ה משום שמחת יו"ט קשרו אלמא משום דעלי מלאכתו לאיסור לכתישת טרגים וטיסני וקליפת עלים לעבד בהן עורות אסור: **הלו מודים.** רבנן דלפיגלו אדר' נחמיה: **בסיבי זיירי ומזורי.** כלי צבעין הן. ורבינו הלוי פירש כלי אורגין סיבי הן עמודין זיאלי הן קנים שבשתי ומזורי כובד עליון ותחתון ורשאון גרלה לי דזיאלי לשון עוקרים הן כמו מעגלרתא דזיילא (ע"ז דף ס.): **דקפיד עלייהו.** האומן שלא יתלכלכו ושלא יתעקמו: **מייחד להם מקום.** מקלה להן בדיקים: **הני נמי.** עלי ומדוכה: **קורנס של זהבים.** אע"פ דקפיד עליה קצת שצריך שיהא חלק לרדד טסין אפ"ה כיון שמתקן על ידי הכאה שמכה על הסדן לא מקרי ליה וכ"ש של שאר נפחים כרבה: **בשמים.** לשחוק בו: **קפיד עליה.** שלא יתמלא: **פגה.** תאנה שלא בשלה כל צרכה וטומנין בתבן להתבשל ותבן מוקלה הוי לטיט: **אם מגולה מקלסה.** שיכול לאוחזה במקום המגולה דאפי' טלטול מן הצד ליכא שאין צריך להגביה התבן אלא מגביה מקום המגולה והתבן נשמט ונופל: **פוגלא.** לגון תלוש שהטמינו בארץ ונתגלה ראשו: **למעטה למטה שרי.** אם היה העליון שלה למעלה והקלר למטה וכשהוא שולפה תולה מעליון שלה לתחתון שלה ורוחב הלגון למעלה מותר לליכא טלטול לעפר כלל שהרי נתגלה ראשו: **ממטה למעלה אסור.** שמזיז עפר לפי שהגומא קלרה מלמעלה ורוחב הלגון מלמטה ואע"ג דטלטול עפר מן הצד הוא שאינו אוחזו ממש בידו: **חררה.** חור שלה: **עוקלה.** פוייינט"ש: **מהו.** לטלטלה מי בטל תורת כלי מינה או לא: **כלי מעשה.** שמעשה שלו קייס: **ולא אמרו נקובה.** להיות תורת כלי עליה יותר משאין נקובה אלא לענין טומאה. וקס"ד דניטל חור שלה קאמר דלענין טומאה בטל שם כלי מינה ולטלטול שרי: **בגולמי.** גולמי מחטין העומדות ליקב דנקובה נגמרה מלאכתה ושאינה נקובה אינה נגמרה מלאכתה הלכך לענין טומאה הוא דלא הוי כלי אבל בטלטול שריא דחזי לקון: **דמימלין.** ולא נקיב לה: **ומשוי לה מנא.** כמות שהיא ולנטילת קון: **גרוטאות.** שברי מתכות. אדם זורקה לבין גרוטאות ובטל שם כלי מינה: **אסובי ינוקא.** להחליק קדר לבריו. כשהוא גולד לבריו מתפרקין וצריך לייבשן: **אסיר.** דדמי למתקן. אפיקטויזין

דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו מותר איתיביה אביי לרבה (ג)מדוכה אם יש בה שום מטלטלין אותה ואם לאו אין מטלטלין אותה א"ל הא מני ר' נחמיה היא דאמר (ד) אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו איתיביה (ה)(ב"ש אומרים אין נוטלין את העלי לקצב עליו בשר ביו"ט ב"ה מתירין) (ו)ושוין שאם קצב עליו בשר שאסור לטלטלו סבר לשנויי ליה כר' נחמיה כיון דשמעה להא דאמר רב חיננא בר שלמיא משמיה דרב הכל מודים בסיבי זיירי ומזורי דכיון דקפיד עלייהו מייחד להו מקום ה"נ מייחד להו מקום איתמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן (ז)קורנס של זהבים שנינו רב שמן בר אבא אמר קורנס של בשמים שנינו מאן דאמר דבשמים כ"ש דזהבים מאן דאמר של זהבים אבל דבשמים קפיד עלייהו: ואת הכוש ואת הכרכר כו': (ח)ת"ר פגה שטמנה בתבן וחררה שטמנה (ט) בגחלים אם מגולה מקצתה מותר לטלטלה ואם לאו אסור לטלטלה ר"א בן תדאי אומר (י)תוחבין בכוש או בכרכר והן מגערות מאיליהם אמר רב נחמן הלכה כר"א בן תדאי למימרא דסבר רב נחמן (כ)טלטול מן הצד לא שמיה טלטול (מ)והאמר רב נחמן האי פוגלא מלמעל' למטה שרי ממטה למעלה אסיר הדר ביה רב נחמן מההיא: מחט של יד ליטול בה כו': שלח ליה רבא בריה דרבה לרב יוסף ילמדנו רבינו מחט שניטל חררה או עוקצה מהו א"ל תניתוה מחט של יד ליטול בה את הקוץ וכי מה איכפת ליה לקוץ בין נקובה לבין שאינה נקובה איתיביה (ס)מחט שניטל חררה או עוקצה טהורה אמר אביי טומאה אשבת קרמית (ע)טומאה כלי מעשה בעינן לענין שבת מידי דחזי בעינן והא נמי חזיא למשקלא בה קוץ אמר רבא מאן דקמותיב שפיר קמותיב (פ)מדלענין טומאה לאו מנא הוא לענין שבת נמי לאו מנא הוא מיתיבי (צ)דמחט בין נקובה בין שאינה נקובה מותר לטלטלה בשבת ולא אמרו נקובה אלא לענין טומאה בלבד (ק)תרגמא אביי אליבא דרבא בגולמי עסקינן זימנין דמימלך עלייהו ומשוי להו מנא (ר)אבל היכא דניטל חררה או עוקצה אדם זורקה לבין גרוטאות (ש)אסובי ינוקא רב נחמן (ת)אסיר ורב ששת (א)שרי אמר רב נחמן מנא אמינא לה דתנן (ב) אין עושין אפיקטויזין

בסיבי זיירי ומזורי. פי' בערוך (ג) פי' סיבי הם יתדות המוכנין לנפץ בהן מסי וכיוצא בה תרגום יתדות סיבי זיירי כלי עץ כמו קרשים שכובשין בהן בגדים דתנן (לקמן דף קמא.) מכבס של בעלי בתים (א) מזורי כלי עץ שהכובס מכה בו הבגדים על האבן שמלבנו ואלו כליס מקפיד עליהם שלא יתעקמו ולא יתפגמו שלא יתקלקלו הבגדים והמסי ומסיח דעתו מלטלטלן וכן מפרש בירושלמי זיירי דין עצר ביה מזורא דין חביט ביה ולפי' הקונטרס דמפרש מזורי כובד עליון וכובד תחתון ג"ל דסבירא ליה כמאן דאסר בפרק אלו קשרים (לעיל דף קיג.)(ב): **הא** נמי מייחד לה מקום. מ"מ משום שמחת יו"ט מותר לטלטלו לקצב עליו בשר: (ג) **הדר** ביה רב נחמן מההיא.

מסתברא דמסהיא הדר ביה מדאמר בפרק תולין (לקמן דף קמא.) אמרי בי רב תגינא דלא כרב נחמן: **פגה שהטמינה בו.** (ד)מייני שהיתה אם ע"מ ליטלה אבל אם היתה אם לכל השבת הוי(ג) בשים לדבר האסור כדאמר לקמן בפרק טולת (ד' קמ:): גבי אבן שעל פי החבית לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה בשים לדבר (ה)האסור: **האי פוגלא.** וא"ת האי פוגלא היכי דמי אי במניח מ"ט דמאן דשרי מלמטה למעלה הא אפילו איעור לא שרי כ"ש טלטול מן הצד ואי בשכח מ"ט דמאן דאסר אפי' טלטול גמור שרי לצורך לטלטל אגב היתר לקמן בפרק טולת (קמא. וד' קמ:): במעות שעל גבי הכר בצריך למקומו דמטלטלו בעודן עליו ואבן שעל פי החבית כשהוא בין החביות מגביה ומטה כ"ש טלטול מן הצד ויל דמניח על מנת ליטלה אילי אע"ג דבשכח דמי כמו טמן וכיסה בדבר שאינו ניטל בסוף במה טומנין (לעיל דף נא.) דשרי לגער משום דאין מניח לכל השבת ובעצמות וקליפין דרים ביצה (ד' ג.) דשרי ב"ה לסלק את הסבלא ולגער מ"מ לא היה לו להניח באותו ענין שיצטרך לטלטל מן הצד ועצמות וקליפין לא מסתייה דלא ליחא בהן על גבי הסלתן וטמן וכיסה בדבר במה טומנין (לעיל ד' נא.) אין לחוש כיון דאפשר בגיעור דאפילו טלטול מן הצד אינו(ו): **מדלענין טומאה לאו מנא לענין שבת נמי לאו מנא.** תימה הא תנן לקמן (ז) כל הכלים שיטלין שבריהן ניטלין אע"ג דלענין טומאה לא הוי מנא כשנשבר אלא על ידי ייחוד לפי' הקונטרס דסוף המגיע (לעיל דף לא:): י"ל(ח) דה"פ מדלענין טומאה (ט)לאו מנא אפי' על ידי ייחוד דכיון דניטל חררה או עוקצה(ו) לא מהני ביה ייחוד לענין שבת נמי לאו מנא היא אבל היכא דהוה מנא לענין טומאה ע"י ייחוד איכא למימר דהוי מנא לענין שבת אפי' בלא ייחוד כיון דיכול להיות כלי לענין טומאה וכן משמע בסמוך דתרגמא אביי אליבא דרבא בגולמי דזימנין דמימלך עלייהו ומשוי להו מנא משמע דלהכי מותר לטלטל אע"ג דטהורה היא דאלכתי לא מימלך עלה כיון דאי אפשר לה בגולמי אפילו אם אינו מקבל טומאה (י) : **אסובי** ינוקא. לאו דייקו לפופי ינוקא דשרי בפרק במה אשה (לעיל דף פו:) ולקמן בסוף חבית (דף קמז:) דהיינו שכורכין אותו בבגדים וקושרים בחגורה לחבה(ו) וכן פירש בקונטרס בסוף מפנין(ז) כי היכי דלא תקשי דרב נחמן אדרב נחמן דשרי התם לפופי והכא אסר אסובי והא דתנן בפ' חבית (שם) אין מעבדין את הקטן פריך לה התם אהכיא לפופי ומוקי לה בחומרי שדרה דמיחזי כבוזה וקשה דמייתי לה מאין עושין אפיקטויזין שהוא מיקוני גברא כדפירש בקונטרס הוה ליה לאתויי מסיפא דאין מעבדין את הקטן דהוי נמי מקוני ינוקא ודמי טפי שהכל בקטן מענין אסובי ופירש רבינו תם דהכי נמי מייתי ונקט רישא (ח)אין עושין אפיקטויזין כו' עד אין מעבדין: וסכינא

ו א טוש"ע או"ח סימן תצט סעיף ה:

ז ב מיי' פכ"ט מהלכות שבת הלכה ז סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שח סעיף ג [ועיי' בב"י]:

ח ג מיי' שם הלכה טו סמג שם טוש"ע או"ח סי' שיח ס"ש:

ט ד ה מיי' שם הלכה מ סמג שם טוש"ע או"ח סימן שח סעיף יא:

י ו מיי' פ"ג מהלכות שבת הלכה יד ופכ"ח הלכה לא טור שו"ע או"ח סימן של ס"ש:

לעזי רש"י

פרינט"א. חוד.

מוסף רש"י

אין נוטלין את העלי. עלי מלאכתו לאיסור לכתוש במכתשת, משום הכי אסרי ליה ב"ש (ביצה יא.). **טלטול מן הצד.** כלאחר יד (לעיל מג:). **האי פוגלא מלמעלה למטה שרי.** לגון שטומנין בקרקע לתקתיק, כשבא לתלוש מלמעלה למטה שרי, אם היה לאחוז מלמעלה ועוקרה מלמטה ומוגלה בעבה תמילה ועוקרה נמצא תמיה, מוחר לפי שהגומא רחבה מלמעלה ואין מזיזין הקרקע כשהוא שומטה, אבל אם תולה מלמטה למעלה, שתחתונה נתון למעלה ולשם עליונה שהוא עב נתון למטה והוא שומטה מטופס לרשתה, אסור לפי שהגומא קלה מלמעלה וכשהוא תולה מזיז העפר ומטלטלו ואע"ג שלטול ואסור (לקמן קמא.). **מחט כו' מותר לטלטלה בשבת.** בחלה, דהא חזיא ליטול את הקוץ בין החביות עליה (לעיל נב:). **ולא אמרו נקובה.** חלוקה לגלמיה, אלא לענין טומאה בלבד. דנקובה מקבלת טומאה ואינה נקובה לא (שם). **בגולמי עסקינן.** שהוא גולם שנקלה מן המוט ושומטת לינקב, התם הוא דכל זמן שלא נקבה אינה מקבלת טומאה דהא לא נגמרת מלאכתה ולענין טומאה כלי מעשה כתיב (במדבר לא) שגמר כל מעשהו, ומיהו לענין שבת שריא דזימנין דממלך עליה ומנח לה הכי ומשוי לה מנא לגעילת קון, אבל מחט שנגמרה מלאכתה כגון פיסיפינל"ש שאינה עומדת לינקב, דל ודל אחת היא לטומאה (לעיל נב:).

רב נסים גאון

פרק שבעה עשר כל הכלים הכל מודין בסיבי זיאדי ומזורי. בגמרא דבני מערבא גרסי זיריה דו עצר בה, מזורי זיריה חבט בה, וסיכי הן יתידות, וגלוי הוא הדבר וידוע לכל.

רבינו חננאל (המשך)

בכרכר והן בנערות מאליהן. פי' פגה, כדכתיב חנטה פגיה, והן פירות לא נתבשלו באילן וטמנם בתבן להתבשל בחמות התבן (להוכשר) [להיכשר] לאכילה. וחררה ע"ג גחלים טמנה בהן לאיפות מבעוד יום ובא בשבת לנוטלן, ת"ק סבר אסור להסיר הגחלים או התבן מעליהן וליטלן, אלא אם מקצתן מגולין אוחז בידו המקום המגולה ושומטן. ואם אין בהם מקום מגולה, בחררה בלא גחלים ובפגה בלא תבן, אסור לטלטלן. ואלעזר בן תדאי סבר אע"פ שאין בהן מקום מגולה תוחבו בכוש או בכרכר. פי' נועץ בהן כוש, והוא דתנן כוש שבלע את הצינורא או כרכר שהוא וכו', ומגביהין ונופלין התבן או הגחלים מאליהן ואח"כ נוטלן בידו, שלא נמצא טילטול הגחלים (והתבן) [והתבן] כדרכן, אלא מן הצד. ואמר רב נחמן הלכה כאלעזר בן תדאי. ומקשינן וכי רב נחמן סבר דטילטול מן הצד לאו שמיה טילטול, והא רב נחמן בפרק ר' אליעזר אומר תולין בסופר בגמרא, הקש שע"ג מיטה לא ינענענו בידו כו', אמר רב נחמן האי פוגלא מלמעלן למטן שרי, ממטן למעלן אסור. פי', אם יש לאדם פוגלא שטמנה בתבן או אפילו בעפר תיחוח עומדת כעין נטורנה ראשה שמונה ועליה מגולים, עכשיו כשבא לנוטלה אם אוחזו בעלים ומושך הראש ומסלקה זהו ממעלה למטה, אע"פ כשמגביה התבן והעפר משתרבב במקומן ויורד שרי. אבל לאחוז קצה הראש השמונה ולהגביהה ממטה למעלה לא, אלמא שטילטול מן הצד שמיה טילטול. ומפרקינן הדר ביה מההיא. **מחט שניטל חררה או עוקצה.** פי' חרירה, הנקב שלה, עוקצה, ראשה [ו]הא יחידודה. תירגמה אביי אליבא דרבה בגלמי, והן פשוטין, כדתנן גלמי כלי מתכות טהורין, פשוטיהן טמאין ואילו הן כו', והן חוטי ברזל משוכין וחתך אותן חתיכות חתיכות ולוקח מהן האומן כשיעור אורך מחט ומחדד ראשה האחת ונוקב הקצה השני ונעשה מחט, ומקדם שיחדדנה וינקבנה נקראת אותה החתיכה גולם. כגון זו וכיוצא בה שהן עומדות להעשות כלי ניטלין בשבת, אבל מחט שניטל חררה או עוקצה אסור. **גרוטאות** הוא לשון יון, ופתרונו כלי מוכן להטיל בו התגר כלי נחושת או כלי ברזל שבורין שיזדמנו לו לקנותם, קונה ומשליכם לאותו כלי כדי להתיכם, ונקראין גרוטאות. ומיכן נהגו לקראות לתגר גרוטאות. **אסובי ינוקא.** פי' כשנופל ערלת הגרון של תינוק, משימה החיה אצבעות [נ"א: אצבעה] בפיו ומסלקת אותה הערלה, ופעמים שמקיא התינוק. ועל זה אקשינן עליה והא אין עושין

שהן הכנת מאכל ואינה מלאכה מותר. **ואקשינן** עליה והא מדוכה אם יש בה שום מטלטלין [אותה] ואם לאו אין מטלטלין אותה, דכיון שמלאכתה לאיסור היא אפילו לצורך גופה אין מטלטלין אותה. ופריק ליה מני מתניתא ר' נחמיה היא דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו. פי', מצאנו ר' נחמיה שאמר בפירוש אפילו טלית ואפילו [תרורד] אין ניטלין אלא לצורך והיא טלית ללבישה ותרורד לאכל בו. ומתניתין דקתני נוטל אדם קורנס לפצוע בו (ומדוכה) [וקרדום] דלא כר' נחמיה. **ותוב** אקשינן עליה ושוין שאם קצב עליו בשר וכו' ופשוטה היא. ומוקמינן להני מתניתא לדברי הכל ואפילו לרבנן, ומודו רבנן במדוכה ובעלי, דכיון דקפיד עליה מכין עליה מקום וגמר בדעתו שלא לטלטלם מאותו מקום, לפיכך אסור לטלטלם מן המקום המוכן להם. ודין אילו כדין סיכי זיירי ומזורי. פי' סיכי, הן יתדות (המכונין) [המוכנין] לנער בהן משי וכדומה לו, (והן) [והוא] תרגום יתדות, סיכי. זיירי, כלי עץ כגון קרשים שכובשין בהן הבגדים, כדתנן מכבש של בעלי בתים. מזורי, כלי עץ שהכובס מכה בו הבגדים על אבן בעת שמלבנן. ואילו כולן קפיד עליהן שלא יתעוותו או יפגמו, שאם יפגמו יקרעו הבגדים והמשי, לפיכך מסיח דעתו מטלטולם ונעשו מוקצים ועל כן אסור לטלטלם. וכך זה מפורשין בתלמוד א"י בזייר די עצר ביה, במזורה די חבוט ביה, (בכיבאנא) [בבוכנא] די כתיש ביה. **ונתברר** דברי משנתינו כי כל הקורנס מותר לפצוע בו אגוזין ואפילו קורנס של זהבים. ובקורנס של בשמים חלקו בו ר' חייא בר אבין ורב שמן בר אבא משמיה דרבי יוחנן, ר' חייא אוסר ורב שמן מותר. ומיסתברא כר' חייא, חדא דכיון דקפיד עליה דלא ליפגום כזיירי ומזורי. **ותוב** דהוא אשכחן דתיר קמי ר' יוחנן דהוה גרים דייק, והוה מהדר תלמודייה עליה כל תלתין יומין. **ת"ר פגה שטמנה בתבן וחררה שטמנה בגחלים אם מגולה מקצתה מותר לטלטלה ואם לאו אסור.** אלעזר בן תדאי [אומר] תוחבן בכוש או